

Osa Minua – tutkimuksellinen valokuvanäyttelyprojekti

Syyskuussa 2017 Porin kaupungin projektityöntekijä Soniya Raissi lähestyi Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman johtaja Anna Sivulaa projekti-idealla. Saksassa maahanmuuttajatyön parissa työskennellyt Raissi halusi toteuttaa projektin, jonka tarkoituksena olisi lisätä kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja kaupunkilaisten hyvinvointia. Viisi koulutusohjelman opiskelijaa yhdessä Porin kaupungin sivistystoimen yksikön kanssa ryhtyivät toteuttamaan näyttelyä.

Projektin aiheeksi muotoutui huivin käyttö eri kulttuureista tulevilla naisilla. Tavoitteena oli saada erityisesti turvapaikanhakijoiden ääni kuuluviin. Projektiin osallistui kuusi naista Porin Liinaharjan vastaanottokeskuksesta, sekä neljä satunnaisesti valittua naista, joilla oli erityinen suhde huivin käyttöön. Naisten haastattelut toteutettiin kaksi kuukautta projektin alkamisen jälkeen, jolloin myös valokuvat otettiin. Turvapaikanhakijoina Suomeen saapuneita naisia haastateltiin heidän äidinkielellään tulkin avustuksella, ja muut haastattelut toteutettiin suomeksi. Valokuvaukseen naisia pyydettiin laittamaan ylleen heidän lempihuivinsa, ja valokuvaustilanteesta yritettiin saada kuvattaville mahdollisimman mukava. Haastattelu- ja valokuvauspäivien lisäksi tiimissä tehtiin koko ajan tutkimustyötä, jonka pohjalta esimerkiksi haastattelukysymykset laadittiin. Myöhemmin tekstit ja valokuvat käytiin läpi yhdessä koko tiimin kanssa. Näyttelyn nimeksi tuli "Osa Minua". Se oli esillä keväällä 2018 Kauppakeskus Puuvillassa, Porin kaupunginkirjastossa, Porin Promenadikeskuksessa sekä Rauman kulttuuritalo Posellissa.

Tavoitteena helposti lähestyttävä ja osallistava näyttely

Näyttelyn rakenteesta ja sen ulkonäöstä haluttiin tehdä yksinkertainen ja selkeä, mutta vaikuttava. Näyttely koostui jokaisen haastateltavan naisen kuvasta, jonka alla oli lyhyt lainaus haastateltavan suhteesta huiviin. Lainausten lisäksi teimme ytimekkäät tekstit huivin historiasta, ja yleisesti aineellisten ja aineettomien asioiden merkityksestä ihmisille. Projektille tehtiin omat internet-sivut, jossa pystyi tutustumaan kokonaisuudessaan naisten haastatteluihin. Näin innokkaimmat pystyivät tutustumaan tarkemmin naiseen ja heidän tarinaansa. Vaikka näyttelyssä kuvatekstit olivat suomeksi, tarjosimme sen vieressä englannin, farsin, arabian sekä ruotsinkieliset käännökset. Samat käännökset löytyvät myös kokonaisuudessaan projektin nettisivuilta.

Osa Minua -näyttelyyn pääsi tutustumaan muun muassa kauppakeskus Puuvillassa. Kuva: Samantha Martinez Ziegler

Projektin alussa aloimme pohtia ryhmän ja etenkin yliopiston sisäisiä tavoitteita. Vaikka näyttely oli museoiden sijaan esillä eri ajanviettopaikoissa, oli selvää, että sen tekemisessä noudatettaisiin museologian tutkimuksen pääperiaatteita. Halusimme luoda näyttelyn, joka osallistaisi sekä haastateltavia naisia että näyttelyn kävijöitä. Kävijöiden osallistamisen edistämiseksi päätimme pystyttää näyttelyn loppuun seinän, johon jokainen sai ilmaista itselleen merkityksellisen asian post it -lappuun. Halusimme herättää kävijöissä ajatuksen, että toiselle huivi on tärkeä asia, ja toiselle taas jokin muu asia voi merkitä enemmän. Post it -lappuja kertyi yhteensä yli 600 kappaletta Puuvillasta, Promenadikeskuksesta ja Kaupunginkirjastolta. Post it -seinän lisäksi järjestimme näyttelyn aikana kävijöille opastuksia suomeksi ja viittomakielellä, sekä päivitimme aktiivisesti sosiaalisen median tilejä. Avajaisten jälkeen kaikille näyttelyssä mukana olleille naisille annettiin Porin kaupungin puolesta osallistumistodistukset, jotka olivat merkittäviä erityisesti turvapaikanhakijoille, sillä ne todistivat heidän osallistuneen suomalaiseen yhteiskuntaan. Kukaan turvapaikanhakijoista ei ollut päässyt mukaan samanlaiseen toimintaan Suomessa ollessaan.

Yleisöllä oli mahdollisuus kertoa itselleen merkityksellisistä asioista post it -lappuseinällä. Kuva: Sofia Malinen

Näyttelyn rakennuksessa ja käytännön töissä suosimme paikallisia toimijoita. Koottavat rakenteet tehtiin yhteistyössä Porin työllistämispajan kanssa, ja kuvien teettämisessä käytettiin samaa painotuotteisiin erikoistunutta yritystä, mitä Porin alueella käytetään pääosin muissakin museoissa. Post it -seinäksi tarkoitetun taulun saimme taas lainaksi Satakunnan Museolta.

Yhteistyötä ja osallisuuden kokemuksia

Kaikille projektitiimin jäsenille kokemus oli yksi opettavaisimmista yliopistoprojekteista. Itsenäinen, mutta ohjattu toiminta antoi hyvin vapaat kädet ja tilaa mielikuvitukselle. Jokainen julkaistu lause ja kuva kävi koko

tiimin ankaran katseen läpi, ja kehitimme toisiamme yhdessä samalla kun tuotimme parasta mahdollista lopputulosta projektille. Ennen näyttelyn avajaisia helmikuun lopussa odotimme paljon palautetta monelta kannalta, mutta yllätykseksemme suurin osa palautteesta oli positiivista ja katsojat kertoivat nauttineensa näyttelystä. Tämä näkyi esimerkiksi post it -lapuissa palautteena ja myös opastuksien jälkeen ihmiset kehuivat näyttelyä. Joskus myös näyttelyä pystyttäessä meille tultiin innokkaasti juttelemaan. Olimme erityisen yllättyneitä siitä, että edes anonyymille post-it -seinälle ei tullut oikeastaan yhtään huonoa palautetta, vaikka pakolaiskriisi on puhuttanut ihmisiä myös Porin alueella.

**Projektitiimi: Petra Nikula (vas.), Heini Järvenpää, Sofia Malinen, Zagryda Sandholm, Soniya Raissi ja Toni Salikka.
Kuva: Samantha Martinez Ziegler**

Näyttelyssä mukana olleet naiset olivat tyytyväisiä saadessaan kertoa omat näkökulmansa ja tarinansa henkilökohtaisesta, mutta näkyvästä asiasta. Erityisesti uskontoon huivin yhdistäville naisille oli tärkeää kertoa näyttelyn kävijöille omat syynsä huivin käyttöön.

Projektityöskentely mahdollisti projektityöryhmälle sekä näyttelyn kävijöille mahdollisuuden kohdata toiseuden ja huomata, että näennäisestä erilaisuudesta huolimatta näyttelyn naisia yhdisti niinkin arkinen asia kuin huivi.

Kirjoittajat ovat kulttuuriperinnön tutkimuksen opiskelijoita ja tekevät parhaillaan Pro Gradu -tutkimuksiaan Osa Minua -näyttelyn eri osa-alueista. Heini Järvenpään tutkimus kohdistuu kerättyihin post it -lappuihin ja Petra Nikulan tutkimus näyttelyssä kerättyihin naisten haastatteluihin.